

Acta Beregsasiensis

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II

A Scholarly Annual
of Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian Institute

2010
IX. évfolyam, 1. kötet
Том IX, № 1
Volume IX, № 1

Acta Beregsasiensis

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ

2010/1
IX. évfolyam, 1. kötet / Том ІХ, № 1

SZERKESZTÉS: Kohut Attila, Penckófer János

РЕДАКЦІЯ: Когут А., Пенцкофер І.

KORREKTÚRA: G. Varcaba Ildikó

Коректура: Г. Варцаба І.

TÖRDELES: Garanyi Béla

Верстка: Гороній А.

BORÍTÓ: *K&P*

ОБКЛАДИНКА: *K&P*

A KIADÁSÉRT FELEL: dr. Orosz Ildikó, dr. Soós Kálmán

ВІДПОВІДАЛЬНІ ЗА ВИПУСК: Орос І., Шовш К.

A KÖTET TANULMÁNYAIBAN ELŐFORDULÓ ÁLLÍTÁSOKÉRT MINDEN ESETBEN A SZERZŐ FELEL.

A kiadvány megjelenését a

támogatta

ISBN: 978-966-7966-89-8

Készült: PoliPrint Kft. Ungvár, Turgenyev u. 2. Felelős vezető: Kovács Dezső

Tartalom

Nyelv- és irodalomtudomány

PETHÓ JÓZSEF: Nyelvi stílus és identitás	7
KOVÁCS SZILVIA: Szókincs és kommunikatív kompetencia	15
ABONYI ANDREA TÍMEA: Lexikai germanizmusok ruszin népnyelvű kiadványokban	21
GAZDAG VILMOS: Szláv nyelvi hatás Beregvidék magyar nyelvjárásaiban	37
ILONA HUSZTI: Analysis of Hungarian and Ukrainian children's English reading errors	49
BÁRÁNY BÉLA: Женщина и война: женский вопрос в романе В. Гроссмана «Жизнь и судьба» и Дж. Джонса «Отныне и вовек»	63

Pedagógia

SZAMBOROVSKZYKÉ NAGY IBOLYA: Az iskolaügy alakulása a Szovjetunióban a második világháború utáni években (1944–1953)	81
HEVESI TIBOR: A „Statisztika alapjai” témakör feldolgozása számítógép segítségével a középszintű oktatásban	103
BEREGSZÁSI ANIKÓ–SÉRA MAGDOLNA: Magyar vagy ukrán iskola? (Az iskolai tannyelv- választásról egy vizsgálat eredményeinek tükrében)	119
GOGOLA ISTVÁN: A tanári hivatás nehézségei egy kutatás tükrében	127
LECHNER ILONA: Kétnyelvű környezetben történő gyermekkori írott nyelv-elsajátítás elméleti háttere	133
KOMONYI TÍMEA: Egy Rett-szindrómás eset bemutatása	149

Történelem

MOLNÁR FERENC: A ruszin nép szerepe az 1848–49. évi máramarosi események idején ..	155
DOBOS SÁNDOR: Bereg vármegye főispánjának fondja Beregszász XVIII. századi utcanevéről	165
BRAUN LÁSZLÓ: Bercsényi Miklós (1665–1725)	171
HOMOKI DIANNA: Adalékok a Rákóczi-szabadságharc kultuszának forrásaihoz	177

BOROS LÁSZLÓ: Ung vármegyei közművelődési egyesületek és a múzeumügy a XIX. század végén és a XX. század elején	187
SZÓLÓSI NÓRA: A revízió közvetlen hatása Kárpátaljára a korabeli sajtó tükrében (1938–1939)	201
SZENDREY ANITA: Adalékok a beregszászi római katolikus egyház történetéhez (1938–1944)	205

Földrajz, turizmus, kertészettudomány

M. С. Дністрянський: Типологія держав світу за структурно-територіальними параметрами як метод політико-географічного аналізу	221
IZSAK TIBOR: The effect of human work on the environment in the delta of river Borzsa, the right-side branch of the Tisza	233
KAMPÓ ILDIKÓ: Стан та перспективи розвитку сільського туризму на Закарпатті	241
DR. KOMONYI ÉVA: Kárpátalja tájalmafajtáinak pomológiai leírása	245
GÉCSE MÁTYÁS: Termésmennyiség javítása oltott palántával a dinnyetermesztésben.....	255
<i>Eseménynaptár</i>	262

DR. KOMONYI ÉVA*

Kárpátalja tájalmafajtáinak pomológiai leírása

Rezümé A tájfajtáknak nagy a jelentőségük a környezetkímélő almatermesztésben, mert jól alkalmazkodva az adott tájegység klimatikus, talajtani és hidrológiai adottságaihoz, kevesebb befektetéssel, növényvédelemmel lehet ezeket a fajtákat termesztetni. Sajnos az utóbbi években ezeket a tájfajtákat az újabb, divatos fajták egyre inkább kiszorítják, ami a nemzetközi piac követelményeivel magyarázható és azzal, hogy ezeket a fajtákat a termesztők kevésbé ismerik. Tudni kell, hogy a betegségekkel szembeni ellenállóságuk, küllemük és beltartalmi értékeik az új fajtáktól semmiben sem maradnak el. Kutatásunk célja az volt, hogy felkutassuk ezeket a tájfajtákat, leírjuk pomológiai sajátosságait és bemutassuk jó tulajdonságait, megismertetve így a gazdákat ezekkel a fajtákkal.

Резюме Яблуня з давніх-давен є основною плодовою культурою в нашій країні. Це зумовлено сприятливими ґрунтово-кліматичними умовами для її вирощування в більшості регіонів, а також традиціями місцевого населення. Місцеві сорти яблук мають велике значення у безпечній технології вирощування яблук, бо вони добре пристосовуються до кліматичних умов даного регіону, вони протистоять хворобам. У зв'язку з цим при вирощуванні цих сортів зменшується кількість застосованих пестицидів. На жаль, в останні роки їх витиснули нові сорти яблук. Це зумовлено потребами ринку і тим, що виробники не знають про ці сорти. Вони характеризуються різноманітністю і цінними господарськими та біологічними ознаками. Ми знайшли та описали помологічні ознаки 12 місцевих сортів яблук, щоб ознайомити виробників з цінними характеристиками цих сортів.

A világ gyümölcsstermesztése a divatos, új fajták felé orientálódik. Annak ellenére, hogy ezeknek a fajtáknak a termesztése igényes és költséges termesztéstechnológiát igényel, számuk egyre nő. A fő ok a nemzetközi piac követelményeivel magyarázható és támogatást is csak ezekre a fajtákra kapnak a termesztők. Ez a különböző tájegységekben őshonos fajták kiszorításához vezet.

A tájfajták egy adott tájegység klimatikus, talajtani és hidrológiai feltételeihez alkalmazkodva alakultak ki. Jól tűrik a helyi viszonyok változásait, kártevőkkel és betegségekkel szemben ellenálló (rezisztensek) vagy toleránsak. Termesztésük kevesebb anyagi ráfordítást igényel, mivel a legköltségesebb technológiai elemre, a növényvédelemre kevesebbet kell a gazdáknak költeni. A növényvédő szerek csökkentése mind a környezet, mind pedig a fogyasztó szempontjából fontos. A helyi fajták sem küllemben, sem pedig íz-zamatban, sőt még beltartalmi mutatóikban sem maradnak alul az új fajtáktól.

A tájfajták leírásával kisszámú irodalom foglalkozik. Az „új” gazdák keveset tudnak vagy egyáltalán nem rendelkeznek információval ezekről a fajtákról. Kutatásunk célja az volt, hogy felkutassuk a még meglevő tájfajtákat és bemutassuk azok tulajdonságait, pomológiai sajátosságait. Vizsgálatunk az almafajtákra korlátozódott, mivel Kárpátalja gyümölcsstermesztése almacentrikus.

A történelmi- és tájfajták területi eloszlásáról, fellelhetőségükről és természetességükről előző cikkünkben írtunk. (2008. VII. évfolyam 2. kötet, 164–175. o.). Kutatásainkat a MTA Határon Túli Magyar Tudományos Ösztöndíjprogram támogatta.

Fajtabélyegek és módszerek

Az almafajtákat legjellemzőbb fajtabélyegeik alapján írtuk le. A fajta ismeretetésénél mind külső, mind pedig belső jellemzőket figyelembe kell vennünk.

* II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, tanár.

A vegetatív szervek külső határozóbélyegei közül a következőket írtuk le: a fa növekedési erélye, a korona habitusa, szerkezete; a törzs színe, repedettsége; az ágak, vesszők, hajtások színe, íveltsége, molyhossága, paraszemölcsök sűrűsége, a vesszők ízközeinek hosszúsága; a levél alakja, mérete, színe, vastagsága; a levélnyel hosszúsága, vastagsága és színe; a levélszél típusa: főrészsége, fogazottsága.

A reproduktív szervek határozóbélyegei közül a legfontosabbakat:

- külső megjelenés: gyümölcs nagysága, alak, alap- és fedőszíne, a héj szerkezete, felületének egyenetlenségei, külső elváltozások (parás foltok, lenticellák), kocsány hosszúsága és vastagsága, a csésze és a kehely mérete;
- belső morfológiai jellemzők: gyümölcshús színe, konzisztenciája, keménysége, íz, zamat, illat, aroma.
- beltartalmi értékek: sav, cukor, szárazanyag, C-vitamin-tartalom.

Minden alfajta esetében a beltartalmi mutatók alapján minőségi indexet számoltunk.

A beltartalmi értékek meghatározását kémiai módszerek alkalmazásával végeztük:

- az összes szabadsavtartalom (%) meghatározása titrimetriás vizuális módszerrel történt,
- a C-vitamin mennyiségének meghatározása (%) jodometriás módszerrel,
- a cukor (%) meghatározása jodometriás módszerrel,
- az oldható szárazanyag meghatározása refraktométer segítségével,
- a minőségi index meghatározása Thiault-módszer alkalmazásával (cukor g/l + 10 x titrálható savtartalom g/l).

Eredmények

A kutatás során 12 tájfajtát találtunk meg és írtunk le: *Cserepánya, Tofota, Ferkoványa, Kárpátalja szépe, Nyári fehér, Barilkove, Belfler-kitájka, Kisasszony, Dovhanéke, Zöld Sóvári, Beregi Sóvári, Vilmos renet.*

A fajták külső és belső határozóbélyegei

Litne prozore (Nyári fehér)

Kárpátalja éghajlati adottságai mellett az egyik legkorábban érő alfajta. A terület fajtaválasztékában szerepelt. Államilag minősített alfajta.

Fája középerős növekedésű, koronája széles, fölfelé törő. A termesztési viszonyokkal szemben igénytelen, de a túl nedves talajokat nem kedveli. A betegségekkel és kártevőkkel szemben közepesen fogékony. Korán fordul termőre, rendszeresen terem. Fialat hajtásai sárgásbarnák, egyéves vesszői barnáspirosak, erősen molyhosak, hosszúkás paraszemölcsökkel pontozottak.

Levelei nagyok, világoszöldek, megnyúlt tojásdad alakúak, aszimmetrikusak. A levéllemez széle tompán fogazott (hullámos), enyhén fölfelé hajló, fonákja enyhén molyhos.

Levélnyele piros. Pálhalevelei rövidek, keskenyek.

Gyümölcse középnagy, gömbölyű, olykor enyhén bordázott. Héja halványsárga, olykor a napos oldalán halványrózsaszínnel enyhén bemosott. Csészemélyedése sekély, csészelevelei kifelé hajlók, zöldesszürkék.

Kocsánymélyedése mély, keskeny, olykor rozsdás csikokkal. Terméskocsánya rövid, vastag, szürkésen molyhos, félig fásodott. Gyümölcshúsa fehér, lédús, kellemesen zamatos. Desszertalmának kitűnő. Július közepén érik.

Nyomódásra hajlamos, ezért szállításra érzékeny.

A fajta jellegzetessége: középnagy, gömbölyű, olykor enyhén bordázott, halványsárga, olykor a napos oldalán halványrózsaszínnel enyhén bemosott, leve-ses, kellemesen zamatos gyümölcse.

Barilkove

Helyi fajtaként van nyilvántartva, Kárpátalja előhegységi területein terjedt el termesze. Tetszetős küllemű, jó ízű almafajta, több járásban is megtaláltuk fajt.

Fája közepérső növekedésű, ritka koronát nevel. Igénytelen a talajviszo-nyokkal szemben, ugyanakkor a nyirkos talajokon jobban terem. Bőven, rendszeresen terem. Törzse és vázágai szürkék, egyéves vesszői sötét meggy színűek, szürkés bevonattal.

Levelei közepes méretűek, aszimmetrikusak, világoszöldek, ovális alakúak. Levéllemeze bőrszerű, fénytelen, fonákja molyhos, széle tompán fogazott (hullá-mos). Fő ere alulról elszíneződött.

Levélnyele középhosszú, piros színű.

Gyümölcse legömbölyített kúp vagy csonka kúp alakú, közepen kissé ki-szélesedő, középnagy (130–160 g), néha enyhén bordázott. Héja vékony, tömör, viaszos. Alapszíne szalmasárga, a napos oldalon és olykor a kocsánymélyedése körül málnaszínnel bemosott. A gyümölcs egész felülete barnával pontozott. Csé-széje zárt vagy félig nyitott, középnagy. Kelyhe sekély, fala ráncos, bordás. Csésze alatti ürege nem mély, kehelyszerű. Vacoköble nagy, hagyma alakú. Magüregei nyitottak, fala repedezett (a fajta hátrányai). Kocsánymélyedése keskeny, mély, fala rozsdás. Gyümölcshúsa sárgásfehér, közepesen leves, borízű, kellemesen sa-vas, enyhén aromás. Terméskocsánya középhosszú, elfásodott.

Friss fogyasztásra, de szeptembertől januárig tárolásra is alkalmas.

A fajta jellegzetessége: csonka kúp gyümölcsalak, néha enyhe bordázott-sággal, a napos oldalon és olykor a kocsánymélyedése körül málnaszínű bemosó-dottsággal. A gyümölcs egész felülete barnával pontozott.

Belfler-kitájka

I. V. Micsurin által szelektált almafajta. Kárpátalján a Beregszászi és Perecsenyi járásokban volt a legelterjedtebb, ma már csak szörvényben találunk néhány fajt. Jó ízű, zamatos, tetszetős küllemű alma.

Fája erős növekedésű, későn fordul termőre (a 6–7. évben), bőven és rend-szeresen terem, fagyűrő, a talajviszonyokkal szemben nem igényes, de jobban nő és terem a nedves talajokon.

Levelei nagyok, sötétzöld színűek tojásdad, illetve ellipszis alakúak. Levél-széle erősen fűrészszelű.

Levélnyele vastag, rövid.

Gyümölcse nagy, csonka kúp alakú, bordázott. Alapszíne aranysárga, fedőszíne sötétrózsaszínnel bemosott, valamivel sötétebb árnyalattal szagga-tottan csíkozott, füstösen hamvas. Gyümölcshúsa fehér, omlós, savas-édes, kellemesen aromás.

Hullásra nem hajlamos, augusztus végén érik és novemberig fogyasztható.

Pollenadója: a *Papirovka*, a *Borovnika* és a *Közönséges Antonivka*.

A fajta jellegzetessége: erőteljes növekedése, széles, sötétzöld levelei, nagy és tetszetős, csonka kúp alakú, sötétrózsaszínnel bemosott, csíkozott, enyhén hamvas gyümölcse.

Solivarszke zelene (Zöld Sóvári)

Kárpátalja egyik legnépszerűbb helyi almafajtája.

Fája erős növekedésű, hosszú életű. Koronája lapított gömb, idővel szétterülő. Későn fordul termőre, de bőtermő (200–250 kg/fa). A talajjal szemben igénytelen, metszést nem igényel. Fagyűrő, magas páratartalmat kedveli, varasodásra hajlamos fajta. *Erdei vadalmát használták alanyként és koronába oltották.* Ágai vastagok, vesszői rövid ízközűek, pirosasbarnák, sötétszürke, molyhos bevonattal és sárga pontozattal.

Levelei sötétzöldek, tojásdad vagy széles tojásdad alakúak. Levéllemeze érdes, bőrszerű, széle fűrészes.

Levélnyele rövid, vastag, molyhos, az alapnál lilás színeződéssel. Pálhalevelei nagyon aprók, legyezőszerűek, hamar lehullnak.

Gyümölcse középnagy, 120–130 g, csonka kúp vagy kúp alakú. Olykor a csészétől a kocsányig tompa bordák húzódnak. A fajtára jellemző a polimorfizmus, ezért gyümölcsei különböző alakúak. Héja sima, enyhén zsíros tapintású. Alapszíne citromsárga, fedőszíne sötétpiros, csíkozott. A napos oldalon kifejezettebb a sötétpiros bemosódás. Pontozata sárga színű, alig látható. Kocsánymélyedése keskeny, közepesen mély, szabályos alakú, széle hullámos, fala sokáig zöld marad. Kocsánya rövid, közepesen vastag. Csészéje zárt, csészélevelei aprók, molyhosak. Csészemélyedése ráncos, alja molyhos. Csésze alatti ürege tölcészerű. Vacoköble szív alakú, felső elhelyezkedésű. Magüregei nyitottak, falai repedezettek. Gyümölcshúsa halványsárga, közepesen leves, savanykásan édeskés.

Októbertől februárig vagy márciusig fogyasztható. Jól szállítható és tárolható alma. Ipari feldolgozásra és friss fogyasztásra is alkalmas.

A fajta jellegzetessége: a polimorfizmus. Enyhén zsíros tapintású, sötétpiros, csíkozott gyümölcse. A napos oldalon kifejezettebb a sötétpiros bemosódás. Pontozata sárga színű, alig látható.

Szolivarszke beregviszke (Beregi Sóvári)

Helyi fajta. Az előhegységi és sík területek almásaiban találhatjuk, de kevesebb arányban, mint a fent említett változatait.

Fája középerős növekedésű, hosszú életű, szétterülő, közepesen sűrű koronát nevel. A telepítés után a 8–9. évben fordul termőre. A termesztési viszonyokkal szemben igényes. A meleget és a nedvességet szereti. A kártevőkkel és a kórokozókkel szemben ellenálló. Vázágai a vízszinteshez közelítenek, világosbarnák, sárgával pontozottak. Törzse világosbarna, lilás árnyalattal, enyhén repedezett. Vesszői vastagok, barnák, lilás árnyalatúak, molyhosak.

Levelei szélesek, bőrszerűek, fényesek, sötétzöld színűek. Széles tojásdad alakúak, a főér mentén enyhén görbülők. A végei hegyesek, lefelé hajlók. Levélszéle hullámos vagy tompán fűrészes.

Levélnyele rövid, vastag, molyhos, az alapnál lilás árnyalatú.

Gyümölcse nagy (180–200 g), tompa kúp, olykor hengeres alakú, szabályos vagy kissé szabálytalan. Héja sima, vékony, tapintásra zsiros. Alapszíne szalmasárga, fedőszíne málnapirossal bemosott, melyen sötétebb piros csíkok haladnak. Pontozata szürke, közepesen sűrű, alig kivehető. Kocsánymélyedése szélesen, lefelé szűkülő, közepesen mély, fala zöld. Terméskocsánya közepesen hosszú. Csészéje félig nyitott, csészelevelei molyhosak. Csészemélyedése mély, fala bordás, mely a gyümölcsön folytatódik. Csésze alatti ürege rövid, kúpszerű. Vacoköble felső elhelyezkedésű, szív alakú. Magháza félig nyitott. Gyümölcshúsa zöldesfehér, közepesen leveses, finom konzisztenciájú, savanykásan édes. Jó asztali alma.

Októberben érik február közepéig tárolható, jól szállítható.

Pollenadója a *Batul* és a *Baumann renet*.

A fajta jellegzetessége: tompa kúp, olykor hengeres alakú, sima, tapintásra zsiros héjú a gyümölcse, mely málnapirossal bemosott és pirossal csíkozott, szürkével alig észrevehetően pontozott.

Kraszunya Zakarpattya (Krasza Zakarpattya, Kárpátalja szépe, Sikulai)

Egyike a legrégebb helyi almafajtáknak. A sík vidéki és előhegységi övezetben terjedt el. A sík vidékekre nem ajánlják, mert nem hozza a megfelelő mennyiségű és minőségű termést. A terület kiemelt fajtájaként tartották számon. Államilag minősített fajta.

Fája középerős növekedésű, hosszú életű. Koronája sűrű, gömb alakú. A termesztési viszonyokkal szemben nem igényes, betegségeknek, kártevőknek ellenáll. Szereti a magasabb páratartalmat. Jól fejlődik a podzolos barna erdőtalajokon is, ahol más igényesebb almafajták nem termesztethők (pl: *Jonathan*, *Téli arany parmen*). Terméshullásra nem hajlamos, bőven terem, jól szállítható. Rendszeres metszéssel alternanciára való hajlamát csökkenteni lehetne. Inkább a hegyvidékek fajtája. Kérge világosbarna, egyes helyeken szürkés bevonattal. Egy éves vesszői a napos oldalon sötétbordók, az árnyékos oldalukon zöldesbarna színűek, világos pontokkal tarkítottak. Hajtásrügyei kicsik, molyhosak.

Levelei középnagyok, élénkzöldek, hosszúkás tojásdad vagy tojásdad alakúak.

Levélnyele közepesen vastag, erősen molyhos, az alapnál lilás színű. Pálhalevelei kicsik.

Gyümölcse középnagy (120–160 g), aszimmetrikus lapított gömb vagy megnyúlt gömb alakú, gyakran bordázott. A bordák a csészétől a gyümölcs „alapjáig” húzódnak. Az idősebb termőrészekeken csokrosan kötődnek. Héja sima, tömör, vastag. Alapszíne zöldessárga, fedőszíne bordópiros, sötétbordóval csíkozott, enyhén hamvas. Pontozata nagyszámú, barna. Kocsánymélyedése széles, alja szűkülő, fala rozsdás. Terméskocsánya rövid, közepesen vastag. Csészéje zárt, csészelevelei zöld színűek. Csészemélyedése nem mély, szűk, apró ráncokkal, molyhos. Magháza félig nyitott.

Gyümölcshúsa zöldesfehér, tömör, durva konzisztenciájú, enyhén leveses, savas-édes, kissé fanyar, finom, enyhe aromával.

Novembertől májusig fogyasztható, ipari feldolgozásra is alkalmas. Jól tárolható és szállítható, rothadásra nem hajlamos.

A fajta jellegzetessége: aszimmetrikus lapított gömb vagy megnyúlt gömb alakú, gyakran bordázott, bordópiros, sötétbordóval csíkozott, enyhén hamvas, barnával pontozott a gyümölcse.

Ferkoványa

Helyi tájfajta. Magoncszelekció eredményeként kapta egy helyi, Ferko nevű kertész a huszti járási Zolotarjevo (Ötvösfalva) faluban. Állítólag a fajtát róla nevezték el. Abban az időben nagyon elterjedt a járásban és ma is az egyik legelterjedtebb almafajta. Kutatásunk során Kopasnyevo, Zolotarjevo, Danyilovo, Olekszandrivci falvakban láttuk idős fáit. Az előhegységi területeken szeret lenni.

Fája erős növekedésű, 100 évnél tovább élő. Koronája visszás piramis alakú, mely idős korba szétterülő. Nagyon igénytelen a termesztési viszonyokkal szemben. Megterem a sekély termőrétegű lejtőkön, függetlenül a lejtő kitettségétől. Fagyállósága nagy, betegségeknek, kártevőknek ellenáll. A hegységi övezetben, ahol több az eső, varasodásra hajlamos. Későn fordul termőre, nagyon bőtermő (800 kg/fa), de szakaszos terméshozásra hajlamos, amit helyes metszéssel szabályozni lehetne. Törzsén és vázágain a kéreg sötétszürke, repedezett. Fialat hajtásai a napos oldalon világosbarnák, az árnyékos oldalon zöldesbarnák. Vesszői vékonyak, ívszerűek, bordósbarnák, világossal pontozottak. Hajtásrügyei kicsik lapítottan gömbölyűek, szorosan a vesszőhöz simulnak. Termőrügyei közepesen nagyok, gömbölyűek.

Levelei nagyok, sötétzöldek, fényesek, bórszerűek, ellipszis vagy tojásdad alakúak, aszimmetrikusak, csúcsa hajlított. Levélszéle tompán fűrészes.

Gyümölcse közepes nagyságú (100–150 g), gömb vagy csonka kúp alakú, tompán bordázott. Héja sima, viaszos, vastag, tömör. Alapszíne mézsárga, melyre foltokban pirosos barna szín mosódott és rajta különböző hosszúságú és szélességű, sötétebb színű csíkok láthatók. Jellemző, hogy a gyümölcs felületén különböző intenzitású, nagyszámú elmosódott piros folt látható. Kocsánymélyedése szabálytalan alakú, keskeny, mély, fala sugarasan piros, enyhe lisztszerű rozsdás bevonattal. Terméskocsánya közepesen vastag, gombostűszerű, a kocsánymélyedésen túlnövő. Csészejé zárt, csészelevelei molyhosak. Csészemélyedése széles, mély, fala erősen molyhos, ráncos.

Csésze alatti ürege hengerszerű. Vacoköble kicsi, felsőhelyzetű, szabálytalan szív alakú. Magháza nyitott. Gyümölcshúsa fehér, közepesen leves, roppanó, édes, kellemesen savas.

Októberben érik, a levélhullásig is fennmaradnak a fán. Novembertől áprilisig, májusig fogyasztható. A tárolás során (akár gödörben) sem veszít zamatából, olyan mintha akkor szüretelték volna. Nagyon jól bírja a szállítást. A helyiek most is nagyra becsülik ezt az almafajtát, de sajnos új telepítések még nem jelentek meg.

A fajta jellegzetessége: közepes nagyságú, gömb vagy csonka kúp alakú, tompán bordázott, mézsárga gyümölcs, melyen foltokba pirosasbarna szín mosódott és rajta különböző hosszúságú és szélességű, sötétebb színű csíkok láthatók. Kiemelkedő fajtabélyeg, hogy a gyümölcs felületén különböző intenzitású nagyszámú elmosódott piros folt látható.

Cserepanya

Helyi tájfajta, népi szelekció eredménye. A kárpátaljai Ötvösfalváról ered, főleg az előhegységi és hegységi övezetben terjedt el.

Fája erős növekedésű, hosszú életű, gömb koronát nevel. Igénytelen a termesztési és talajviszonyokkal szemben. A lejtők kitettségében nem válogat. Bőtermő, szakaszos terméshozásra hajlamos. Törzsén és vázágain a kéreg szürke, bronzos árnyalattal. Vesszői bordósbarnák, molyhosak.

Levelei ellipszis alakúak, nagyok, børszerűek. Levéllemeze a főér mentén hajlított, felfelé kanalasodó, csúcsa hegyes, lehajló. Levélszéle élesen fűrészszes.

Levélnyele hosszú, közepesen vastag, enyhén görbült. Pálhalevelei keskenyek.

Gyümölcse nagy (200–300 g), lapított gömb alakú, bordázott, egyik oldala hízottabb. Héja tömör, vastag. Alapszíne zöldessárga, fedőszíne barnáspirossal márványozott, bemosott. Olykor felületét finom rozsdás háló borítja. Pontozata barna színű, a pontokat néhol zöld „udvar” veszi körül. Kocsánymélyedése keskeny, közepesen mély, sugarakban rozsdás, olykor a rozsdás folt a kelyhen túl halad. Kocsánya vastag, rövid vagy középhosszú. Csészéje zárt vagy félig nyitott. Csészelevelei zöldek. Csészemélyedése közepesen mély, széles, fala zöldes, enyhén ráncos, hullámos. Csésze alatti ürege tölcsérszerű. Vacoköble kicsi, gyengén körülhatárolt, szív alakú. Magháza félig nyitott. Gyümölcshúsa krémszínű, zölddel erezett, tömör, roppanó, lédús, savas - édes, kellemesen aromás.

Novembertől májusig tárolható. Friss fogyasztásra és ipari feldolgozásra alkalmas.

A fajta jellegzetessége: nagyméretű, lapított gömb alakú, féloldalasan „hízott”, bordázott, barnáspirossal márványozott, bemosott, barnával pontozott a gyümölcse. A barna pontok néhol zöld „udvar”-ban ülnek.

Dovhanéke

Helyi tájfajta, népi szelekció eredményeként született. A Técsői járásban, az előhegységi almatermő vidékeken terjedt el, a legkedveltebb léalma volt és most is az.

Fája erős növekedésű, hosszú életű, szétterülő koronát nevel. Igénytelen a termesztési viszonyokkal szemben. Betegségekkel és kártevőkkel szemben ellenálló. Szakaszosan terem.

A vázágak színe világosbarna, fiatal hajtásai zöldesszürkék, simák. Egyéves vesszői molyhosak, rügyei kicsik, lapítottak.

Levelei tojásdad alakúak, aszimmetrikusak. Levélszéle tompán fűrészszes.

Levéllemeze finom, elasztikus, fonákja molyhos.

Levélnyele hosszú, vékony vagy közepesen vastag.

Gyümölcse középnagy (110–180 g), hosszúkás hengeres vagy kúpos, egyenetlen oldalú (aszimmetrikus), enyhén rajzoló bordázattal.

Héja vastag, kemény, zsíros bevonatú. Alapszíne sárga, fedőszíne sötét málnapirossal szaggyalított csíkozott, bemosott, enyhén hamvas. Kocsánymélyedése mély vagy közepesen mély, keskeny, fala enyhén rozsdás. Terméskocsánya rövid, közepesen vastag.

Csészéje zárt, csészelevelei zöld színűek, keskenyek, tövüknél molyhosak. Csészemélyedése mély, keskeny, alja ráncos. Csésze alatti ürege sekély, széles. Vacoköble szív alakú. Magüregei félig nyitottak. Gyümölcshúsa fehér, a héj alatt rózsaszín, közepesen lédús, édes-savas, közepesen zamatos.

Októbertől februárig fogyasztható. Nagyon jó tárolhatósága miatt kedvelik.

A fajta jellegzetessége: hosszúkás hengeres vagy kúp alakú, egyenetlen oldalú (aszimmetrikus), enyhén bordázott, vastag, kemény héjú, zsíros bevonatú, enyhén hamvas a gyümölcse, melynek sárga alapszíne alig kivehető a sötét málnapiros fedőszín alatt.

Renet Vilmusa (Vilmos renet)

Származása ismeretlen. A Huszti járásban, a viski és danyilovi almásokban a legnagyobb arányban telepített fajta, ma is ezzel a fajtával találkozhatunk a leggyakrabban. A helyiek tájfajtaként tartják számon.

Fája erős növekedésű. Széles gömb koronát nevel, termőkorban ágai leívelődnek, ennek következtében koronája esernyő, illetve fűzfa alakot vesz fel. Jól alkalmazkodik a hegyvidékek talaj- és éghajlati viszonyaihoz. Főleg a hegyoldalakon érzi jól magát. Hagyótűrő, a kártevőkkel és a kórokozókkel szemben ellenálló. Bőtermő, a termesztési viszonyokkal szemben igénytelen. Ágai barna színűek, sőtétszürke bevonattal. Egyéves vesszői pirosasbarnák, molyhosak, fehérrel pontozottak.

Levelei fényesek, világoszöldek, hosszúkásak. Levéllemeze a főér mentén hajlított, fölfelé kanalasodó, széle sűrűn fűrészkes. Gyakran a levél felső harmadában a levélszél tompán fogazott.

Levélnyele középhosszú, vastag, töve elszíneződött. Pálhalevelei kicsik, túszerűek.

Gyümölcse középnagy (100–150 g), aszimmetrikus, egyik oldalán hizottabb, enyhén megnyúlt gömb alakú, olykor tompán bordázott. A gyümölcs alapja széles és lapos. Héja sima, fényes, nagyon tömör, vastag. A zöldessárga alapszíne alig kivehető a bordópirossal bemosott és sötétebbel csíkozott fedőszín alatt. A gyümölcs felületén sűrűn szétszórt barna pontok, főleg a csésze körül jól láthatók. Kocsánymélyedése széles, közepesen mély, fala sugarasan rozsdás. Csészéje nagy, nyitott, csészelevelei szélesek. Csészemélyedése sekély, alja ráncos, molyhos. Csésze alatti ürege henger alakú, vacoköble nagy, szív alakú, középelhelyezkedésű. Magüregei nyitottak. Gyümölcshúsa krémszínű, roppanó, lédús, borizú.

Novembertől márciusig fogyasztható. Nagyon jól túri a szállítást. Jó ízét és tetszetős küllemét sokáig megtartja.

A fajta jellegzetessége: aszimmetrikus, egyik oldalán hizottabb, enyhén megnyúlt gömb alakú, olykor tompán bordázott, széles és lapos alapú a gyümölcse, melynek fedőszíne bordópirossal bemosott, csíkozott. A gyümölcs felületén sűrűn szétszórt barna pontok vannak, főleg a csésze körül jól láthatók.

Gyivocse (Kisasszony)

Kárpátalja előhegységi és sík vidéki területein egyaránt megtalálható. Államilag minősített, kiemelt fajtaként tartották számon.

Fája középerős növekedésű, koronája szétterülő. Szereti a nagyobb páratartalmat. Korán fordul termőre. Egyenlőtlenül ugyan (30-40, 80-100 kg/fa), de minden évben terem. A gombás betegségekkel szemben ellenálló. Törzse barna színű, egyéves vesszői zöldesbarnák, molyhosak.

Levelei nagyok, világoszöld színűek, ovális alakúak. Levéllemeze vékony, a főér mentén hajlított, felső harmadán hullámos, széle fűrészkes.

Levélnyele középhosszú.

Gyümölcse középnagy (80–100g), szabályos lapított gömb alakú. Héja vékony, sima, zsíros tapintású, viaszos. Alapszíne halványzöld, fedőszíne sárga, a napos oldalon rózsaszínnel bemosott, fajtára jellemző apró sárga foltokkal. Pontozata jól látható. Ritkán apró parázs foltok láthatók a gyümölcs felületén. Kocsánymélyedése mély, keskeny, fala enyhén rozsdás. Csészéje zárt, csészele-

velei molyhosak, nagyok. Csészemélyedése széles, sekély, fala ráncos, alja molyhos. Csésze alatti ürege sekély, széles, vacoköble gyengén elhatárolt, szív vagy répa alakú. Magháza félig nyitott vagy nyitott, falai repedezettek. Magvai tojásdad alakúak. Terméskocsánya elfásodott, középhosszú. Gyümölcshúsa fehér, kásás, kellemesen édes-savas.

Szeptembertől februárig tárolható. Ízletes, tetszetős küllemű, jól szállítható fajta. Sokáig nagyüzemben termesztették, az emberek között még ma is kedvelt fajta. Frissfogyasztásra, valamint ipari célokra egyaránt alkalmas.

A fajta jellegzetessége: szabályos lapított gömb alakú gyümölcs, a napos oldalon sötétrózsaszínnel bemosott fedőszín, melyen a fajtára jellemző apró sárga foltok díszlenek.

Tofota

Szármarzása ismeretlen, helyi fajtaként tartják számon (Kruzsely Barna szóbeli közlése, 2007) a Huszti járásban, Visk és Veléte községekben elterjedt fajta, a mai napig fennmaradtak több mint 40 éves fái. Irodalmi adatokat a fajtával kapcsolatban nem találtunk.

Fája erős növekedésű. Koronája közepesen sűrű, idős korban szétterülő. Telepítés után korán fordul termőre, bőven terem. Törzse és vázágai szürkés színűek. A betegségekkel szemben ellenálló.

Levelei kissé hosszúkás tojásdad alakúak, közepes méretűek, sötétzöldek, fényesek. Levélszéle fűrészkes.

Levélnyele közepesen hosszú és vastag, enyhén barnás elszíneződéssel.

Gyümölcse közepesen nagy, az alapnál kiszélesedő csonka kúp alakú, enyhén bordázott (hullámos). Héja sima, közepesen vastag, kicsit zsíros tapintású. Alapszíne zöld, fedőszíne zöldessárga, a napos oldalon piros bemosódással. Pontozata alig kivehető. Csészéje zárt, csészelevelei szürkés zöldek, kicsik. Kocsánymélyedése és kelyhe sekély. Terméskocsánya közepesen hosszú, vastag, elfásodott. Gyümölcshúsa sárgásfehér, fehér, közepesen lédús, savanykás-édes, enyhén kesernyés mellékizzel.

Augusztus végén érik, szeptembertől fogyasztható, tárolási ideje 1–3 hónap. Szállíthatósága jó.

A fajta jellegzetessége: közepesen nagy, az alapnál kiszélesedő csonka kúp alakú, enyhén bordázott, zöldessárga, a napos oldalon pirossal bemosott gyümölcse, a fajtára jellemző kesernyés mellékizzel.

A táblázatban a vizsgált almafajták beltartalmi értékeit tüntettük fel:

A vizsgált almafajták beltartalmi mutatói

Az almafajta megnevezése	Összes savtartalom %	Cukor-tartalom %	Száranyag-tartalom %	C-vitamin-tartalom mg %	Minőségi index cukor g/l + 10 x titrálható savtartalom g/l.
Litne prozore (Nyári fehér)	0,48	10,32	12,03	5,23	151,2
Barilkove	0,39	9,47	12,63	4,21	133,7
Belfler-kitajka	0,47	9,23	14,35	4,13	139,3
Gyivocse (Kisasszony)	0,40	7,23	14,06	6,14	129,2
Krasza Zakarpattya (Kárpátalja szépe)	0,34	9,32	16,52	8,12	127,2
Renet Vilmusa (Vilmos renet)	0,58	11,12	14,23	9,84	169,2
Szolivarszke zelene (Zöld Sóvári)	0,33	9,86	14,26	5,98	131,6
Szolivarszke Beregvszke (Beregi Sóvári)	0,29	10,86	15,67	6,82	137,6
Cserepanya	0,37	10,76	15,21	7,96	144,6
Ferkovanya	0,67	10,23	14,67	7,23	169,3
Tofota	0,58	9,02	13,14	5,28	148,2
Dovhanéke	0,32	10,43	13,46	5,74	136,3

IRODALOM

- Гущик М.Ю., Демя'нець (1948): Районовані сорти плодкових і ягідних культур України. Держсільгоспвидав УРСР.
- Драгавцев А.П. (1958): Горное плодоводство. Сельхозгиз, Москва.
- Лихонос Ф.Д. (1957): Яблоня. Сельхозгиз, Москва.
- Прес-служба КРУ в Закарпатській області. 11.04.2007
- Серідко А.М. (1957): Сорти плодкових культур та їх визначення. Держсільгоспвидав УРСР.
- Смирненко Л.П. (1961): Помологія, т.І. Київ.
- Ульянцев М.М. (1957): Яблоня. Сельхозгиз, Москва